

MIT TANULHATUNK A MÚLTBÓL?

„... nem lehet nem emlékezni, és talán nem is szabad.”¹

1. Bevezetés

A második világháború során megtörtént eseményekben a magyar társadalom leginkább az áldozat, mintsem a felelős személlyel tud azonosulni. Ma már nem kérdés, hogy 1944-ben a magyar zsidók deportálásának tevékeny résztvevője volt a magyar közigazgatás, azon belül a magyar királyi csendőrség és rendőrség. Árnyaltan csak a rendszerváltás óta lehet foglalkozni a kérdéssel – a felelősség tekintetében pro és kontra -, de a közigazgatás szerepének nagysága, intenzitása és ebből fakadó megítélésük ma is vita tárgya. Kutatásom tartalma, hogy a rendvédelmi szervek, okulva a múltból, milyen célokra használhatók fel, a kapott parancs hogyan ütközik az erkölcsi normákkal és a társadalom értékrendjével? A parancsot alapvetően csak bűncselekmény megvalósítására irányultság esetén lehet megszegni, és mi a helyzet az alapvető erkölcsi társadalmi normákkal? Az etikai kódex szerint, fegyveres szerv tagjának erkölcsi kötelezettsége a parancs végrehajtása, még ha ez belső értékrendjének, és a társadalom értékítéletének szöges elletétje is.²

Tények és jegyzőkönyvek bizonyítják, hogy a rendvédelmi szervezetek tagjai között voltak, akik segíteni próbáltak, de már azért is leváltották őket ha emberségesnek mutatkoztak. Hogyan használhatja fel a politika a rendvédelmi szerveket? Lehet-e a tények alapján kollektívan felmenteni vagy elítélni az államigazgatást, a rendvédelmi szerveket? Hogyan lehet röviden, de mégis valahogyan megfogalmazni a valóságot? És ebből kiindulva milyen szempontok szerint ítéli meg a magyar társadalom a rendőrséget?

Az így szerzett tapasztalatok hasznosulhatnak a rendvédelmi munkában, hiszen a bevándorlók csoportjaival ma is gyakori a konfliktus. A migrációellenes jogszabályok végrehajtásában nagyon fontosak a rendvédelmi szervek tevékenysége és figyelme, a BMH illetve más szervezetek tisztviselői, akiknek diplomatikusan és szakszerűen kell eljárniuk, hogy a múltból eredő tapasztalatok mentén haladva, ne történjenek atrocitások.

2. A magyar közigazgatás és rendvédelmi szervek felelőssége

6 millió! Ez az a szám, amely európai méreteket nézve tükrözi a második világháborúba szisztematikusan elpusztított zsidók számát.³ Az antiszemitizmus, a faji, vallási diszkrimináció sötét fellege szinte egész Európát és ezen országok kormányzását, közigazgatását és rendvédelmi szerveit beborította. Így alakult ez Magyarországon is, elkerülhetetlenek voltak a zsidókat ért atrocitások. A Horthy-korszak idején, a világháború

¹ Oláh Gábor: Gettó Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=QSI_eEstGrw 1974

² Valcsicsák Imre: Rendészeti (szakmai) etika. FÁMA Zrt. – Nemzeti Közszolgálati Tankönyv Kiadó Zrt., Budapest, 2013. 57.o

³ Komoróczy Géza: Holocaust. Ab Ovo Kiadó, Budapest, 2016. 36-37. o.

kezdetével mondhatni kézzől-kézre adták a kormányfők a miniszterelnöki szoba kilincset, s mindeközben a német nyomás és kedvezmények miatt, a politikát egyértelműen a jobbra tolódás jellemzi, egészen a nyilas terrorig. A náci Németország felügyelete alatt lévő kollaboráns kormányok nagyban járultak hozzá a zsidók kiirtásában. Ez a hozzájárulás hazánkban úgy nyilvánult meg, hogy az akkori kormányok saját maguk fogalmazták meg a zsidókat érintő szabályzókat, nem kellett a németek segítsége hozzá.⁴

A magyarországi zsidó áldozatok számát nehéz meghatározni, mivel sok esetben családok egészét irtották ki nemre és életkorra való tekintet nélkül, az esetek döntő többségében tömegsírban pihentek meg, vagy az elgázosítás után krematóriumban hamvadtak el, így lehetetlen volt az áldozatazonosítás. Az 1941-es és az 1949-es népszámlálási adatokból levont következtetések megtévesztőek lehetnek, hiszen 1941-ben az izraelita vallásúak 800 ezer főre tehető, míg 9 évvel később 135 ezerre.⁵ Azonban becsült adatok alapján 400 ezer főre tehető a magyar Holocaust áldozatainak száma. Ebbe beletartoznak a külföldről – Lengyelországból, Ukrajnából – Magyarországra menekült zsidók, illetve azok a zsidók is akiket a faji törvény annak nyilvánított.⁷ Zsidónak számított az, akinek egyik szülője, vagy négy nagyszülei közül legalább kettő izraelita felekezetű, vagy felekezetű volt valamit ezen személyek gyermekei.⁸ A Holokauszt alakulásában és a jobboldali kormányok által hozott, a zsidókat hátrányosan érintő törvények, rendelkezések végrehajtásában a magyar hatóságok tevékenyen vettek részt. Ernst Kaltenbrunner, az RSHA vezetője már az első napokban úgy fogalmazott, hogy „saját munkaterületén nehezen tudna a magyar rendőrség és csendőrség közreműködéséről lemondani”⁹.

A feldolgozást nehezíti, hogy a csendőrség és egyes központi kormányzati szervezetek iratanyaga vagy megsemmisült, vagy csak töredékesen maradt fenn. A magyarországi zsidók deportálásában meghatározó szerepet játszó, mintegy 20 ezer fős csendőrség fegyelmi és kiképzési szempontból a Honvédelmi, vezénylési szempontból a Belügyminisztérium alá tartozott. 1944. március 19-én a Magyarországra érkező Adolf Eichmann SS-Obersturmbannführer, a Birodalmi Biztonsági Főhivatal IV-B-4 (zsidóügyi) ügyosztályának vezetője hóhértársai kíséretében, aki és elsősorban a csendőrségre számíthatott a „zsidótlanítás” végrehajtásában.

Eichmann elhatározta, hogy túlszárnyalja az 1942-es varsói nagy deportálási akció logisztikáját. 1944-ben a Magyarországon szétszórva élő, a konvertitákkal együtt mintegy 800 ezer fős zsidó lakosság elhurcolását tűzte ki célul. Eichmann és munkatársai a megsemmisítés után kinevezett kollaboráns kormány irányítása alatt álló hatóságok fegyelmezett, nem egyszer kifejezetten lelkes munkájával, a lakosság jelentő részének öröme és egyetértésével, a többség közönye mellett szervezték meg a magyar zsidók megbélyegzését, kifosztását, gettókba, majd gyűjtőtáborokba zárását. 1944. május 15-től július 9-ig 437 ezer zsidót tudtak Magyarországról deportálni. Tehát a deportálásokat Eichmann Sonderkommandója szervezte, de a csendőrség, a rendőrség, a magyar közigazgatási apparátus, a MÁV személyzete hajtotta végre. A csendőrök egészen Kassáig

⁴ Veszprémy László Bernát: Népiirtás és mozgástér – a magyar közigazgatás felelőssége az 1944-es deportálásokban és a nyilasterrorban. Forrás: www.archivnet.hu/nepirtas-es-mozgaster-a-magyar-kozigazgatás-felelőssége-az-1944-es-deportálásokban-es-a, (Letöltés ideje: 2018.07.29.)

⁵ Forrás: www.library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1941_03/?pg=89&layout=s (Letöltés ideje: 2018.07.01.)

⁶ Forrás: www.library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1949_09/?pg=87&layout=s (Letöltés ideje: 2018.07.01.)

⁷ Komoróczy Géza: i.m. 37. o.

⁸ A zsidók közéleti és gazdasági térfoglalásának korlátozásáról szóló 1939. évi IV. törvény cikk 1. §

⁹ Molnár Judit: Számít-e, hogy volt emberséges csendőr is? Forrás: www.es.hu/cikk/2012-10-19/molnar-judit/samit-e-hogy-volt-emberseges-csendor-is.html (Letöltés ideje: 2018.07.29.)

kísérték a szerelvényeket, innen német felügyelet alatt mentek tovább a szállítmányok. Több visszaemlékezés szerint a magyar csendőrök bánásmódja sokkal brutálisabb volt, mint az őket, felváltó német öröké.¹⁰

Papíron a gettósítás és a deportálás rendszeti lépéseit, azaz a gettóba, majd gyűjtőtáborba és vagonba terelést, a gettók, gyűjtőtáborok őrzését a városokban a rendőrség, a falvakban és községekben a csendőrség végezte el. A gyakorlatban a csendőrök a városokban is gyakran megjelentek és részt vettek az akciókban. A deportálás végrehajtására általában nem helyi csendőröket vettek igénybe, hogy az ismeretség ne befolyásolja a folyamatot. A jól szervezett, vakfegyelemre szoktatott és a parancsokat gondolkodás nélkül végrehajtó csendőrök általában indokolatlan brutalitással végezték el a feladatot.

A rendőrség esetében a kép már árnyalt. Előfordult, hogy a rendőrök is kegyetlenül bántak a zsidókkal, de többször előfordult, hogy a sarki rendőr kézbesített csomagokat-leveleket a gettóba.¹¹ A helyi rendőrök érthetően emberségesebben bántak az ismerős zsidókkal, mint az ország másik végéből odavezényelt, sosem látott csendőrök, de nem akadályozták a folyamatot.

Április 7-én egy belügyminisztériumi értekezleten született egy bizalmas rendelet arról, miként fogják megtisztítani az országot a zsidóktól. Ezen az értekezleten már ott volt Bakó László belügyi államtitkár, Endre László Pest megyei alispán, rövidesen ő is belügyi államtitkár. Felettük állt Jaross Andor belügyminiszter, de jelentős szerepet játszott a deportálás megszervezésében és lebonyolításában Ferenczy László csendőr alezredes, aki az összekötő tiszt volt a csendőrség részéről az Eichmann-kommandónál. Eichmannék tragikus rekordkísérlete azért valósulhatott meg, mert rendelkezésre állt a magyar csendőrség, rendőrség és a közigazgatás, de olyan közalkalmazottak is, mint például tanárok, akik a vagyonleltározásban vettek részt, vagy orvosok, bábák, akik a testi motozásban. Ettől kezdve gyakorlatilag néhány hét leforgása alatt deportáltak több mint 400 ezer embert, túlnyomó többségüket Auschwitz-Birkenaubá, ahol 80 százalékukat gyakorlatilag azonnal megsemmisítették.

A kollaboráns kormány által elrendelt április 7-i rendelet alapján kezdték el a gettók és gyűjtőtáborok létrehozását, amelyet csak később fogadták el hivatalosan. A gettósítások az ország keleti régióival kezdve, 1944. április közepétől, végétől kezdve, csupán néhány hét leforgása alatt lezajlottak. A zsidók összeköltöztetésének indoka a hadi állapotban tevékenyen működők, vagy hadi iparban dolgozók jobb életkörülményei voltak. A gettók a 10 ezer lélekszámnál nagyobb városokban alakultak és ide internálták a környező zsidó lakosságot.¹² Május közepén kezdődött el a tömeges deportálás, az utolsó vonat ebben a szakaszban július elején hagyta el az országot. Ebben különösen fontos volt a csendőrök szerepe az összegyűjtésben, őrzésben, kifosztásban, vagonírozásban. Nekik ez volt a fő feladatuk akkor. Az Eichmann-kommandó mintegy 150 fővel érkezett Magyarországra. A tiszt állomány ténylegesen 20-30 fő lehetett. Ebből levonva a következtetést, Eichmann emberei egyedül nem lettek volna képesek a magyar közigazgatás szervei nélkül végrehajtani mindezeket.

A "zsidók összeszedése" a területileg illetékes rendőrség és csendőrség feladata volt. Szükség esetén a csendőrségnek karhatalmi segítséget kellett nyújtania a városokban a

¹⁰ W.O. – W. E. – W. R. Forrás: <http://www.degob.hu/index.php?showjk=1859> (Letöltés ideje: 2018. 07.05.)

¹¹ A. K. Forrás: www.degob.hu/index.php?showjk=22, (Letöltés ideje: 2018.07.06.)

¹² Benoschofsky – Karsai: Vádirat a náciizmus ellen. Magyar Izraeliták Országos Képviselete. Budapest, 1958. 240-249. o.

rendőrség számára.¹³ A június 26-i Koronatanács ülésen Horthy már a deportálással kapcsolatos kétségeinek adott hangot, majd július 6-án le is állította ezeket. Emiatt Eichmann augusztusban csalódottan elutazott Budapestről, ahova csak a nyilas hatalomátvétel után tért vissza, hogy megszervezze több tízezer zsidó nagyrészt gyalogszerrel történő deportálását. A Koronatanács ülése és a deportálások felfüggesztése között történt egy kevésbé ismert és történészek között is vitatott, a köztudatba tévesen rögzült esemény, az ún. "csendőrpuccs". A csendőröket elsősorban a zsidók deportálásáért vezényelték a fővárosba. Eichmann és Endre László között kezdetben vita volt a zsidók összegyűjtéséről és deportálásáról. Endre a fővárosban kezdte, majd az egyes csendőrkerületekben folytatta volna, Eichmann viszont az ország határán és fokozatosan haladt volna a főváros felé. Végül egy nagy akció keretében kellene végrehajtani a fővárosi és pest-környéki deportálását és ezért akartak a fővárosba vezényelni csendőrzászlóaljakat. A hivatalos indok a galántai zászlóalj zászlószentelése volt, miközben már néhány héttel korábban felrendelték a csendőröket, hogy a deportálás beindulásáig megismerjék a fővárost és tudják, hogyan kell lezárni a várost és hatékonyan, gyorsan végrehajtani az akciót.

A galántai úgynevezett "csendőrzászlóalj" nem csendőrökből állt, hanem sorozott legénységgel karhatalmi zászlóalj volt. Ezt a karhatalmi erőt valószínűsíthetően a budapesti zsidóság deportálásához kívánták felhasználni. Végül az ideiglenes erőket eltávolították Budapestről.

A német megszállást követően a csendőrségnél nem történt olyan szintű szervezeti változás, mint a rendőrségnél. A szélsőjobboldali nézeteket valló, németbarát és emiatt mellőzött csendőrtisztek ismét pozícióba kerültek, mint Ferenczy László alezredes, a Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnoksága államrendészeti előadócsoportjának vezetője, akit májusban a zsidó deportálások csendőrségi koordinátorának és a Szálasi-uralom alatt zsidóügyi kormánybiztosnak neveztek ki.

A Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság mintegy ötezer holokauszt-túlélővel vett föl jegyzőkönyvet 1945–1946-ban. A visszaemlékezések egyharmadában említik a csendőröket, ám az összes jegyzőkönyv mindössze 0,8 százalékában állítják az áldozatok, hogy „rendes”, emberséges csendőrrel is találkoztak. A jegyzőkönyvek túlnyomó többsége hemzseg a kifosztásról, motozásról, kínzásról, összegyűjtésről, vagonírozásról, a szállítás borzalmairól tanúskodó adatoktól:

A magyar zsidóságnak a csendőrséggel, már a németek bevonulása előtt is volt negatív élménye¹⁴, azonban ez a megszállással ugrásszerűen megemelkedett. 1944. március 19. után a csendőrök rendszerint razziáztak, a sárga csillag nélkül közlekedőket összeszedték és megverték.¹⁵ Általánossá váltak, a testi bántalmazások, valamint a fosztogatások. A csendőrök bementek a zsidó házakba és amilyen értékeket csak tudtak, mindent begyűjtöttek. A korábban már említett gettó rendeletet egy zokszó nélkül hajtott végre a királyi csendőrség. A városokban betörték a zsidók lakta házakban, az értékeket elvették és utasították az ott élőket, hogy haladéktalanul be kell vonulniuk a gettóba, sok esetben még a csomagok méretét is meghatározták.¹⁶ A gettóig vezető út során a csendőrök, ha nekik nem tetsző eseményt tapasztaltak gumibotokkal verték félholtra az embereket, tekintet

¹³ Gideon Hausner: Ítélet Jeruzsálemben. Európa könyvkiadó. Budapest, 1984. 195. o.

¹⁴ W.O. – W. E. – W.R. i.m.

¹⁵ B.S. Forrás: www.degob.hu/index.php?showjk=724, (Letöltés ideje: 2018.07.06.)

¹⁶ G.P. Forrás: www.degob.hu/index.php?showjk=1284 (Letöltés ideje: 2018. 07.27.)

nélkül azok korára és nemére.¹⁷ A budapesti zsidóság integrálása kevésbé erőszakos keretek között zajlott, hozzátevé, hogy a fővárosban a rendőrség szervezte a gettósítást.¹⁸

A gettókat szintén a rendvédelmi szervek felügyelték, közöttük voltak „zsidó rendőrök”, akik a belső rend fenntartásáért feleltek. A gettóban uralkodó körülményekre nem lehet szavakat találni. A legtöbb esetben istállók, téglagyarak, de volt, hogy sertésólak szolgáltak gettóként, gyűjtőtáborokként¹⁹ A csendőrök általi elnyomásnak ellenszere nem volt, válogatás nélkül alkalmaztak testi bántalmazást. A zsidóknak még meglévő értékeire rendszeresen „utaztak”, fő eszközként megfélemlítést, erőszakot, vagy semmilyen erkölcsi határ nélkül az egyszerű agyonlövést alkalmazták.²⁰

Mindezek a történések a még talán némi „fékként” szolgáló Horthy-kormányzói időszaka alatt történtek meg. A szélsőjobb oldali, nácista, hungarista Szálasi-kormány hatalomra kerülésével a zsidók megsemmisítésére irányuló tevékenységek száma meredeken emelkedett, köszönhetően, hogy a Gestapo kezébe vette hazánkban a „végső megoldás” végrehajtását – a magyar rendvédelem tevékeny közreműködésével - az eszközök tekintetében nem tűrt semmiféle válogatást, a cél nem más volt, mint a korábban megfogalmazott teljes megsemmisítés. Szálasi úgy tekintett a zsidó kérdés megoldására, mintegy állami kötelezettségre, „államhatalmi feladatra”. Mindennaposá váltak a pogromok, kivégzések, halálmenetek, amelyet vidéken Ferenczy csendőralezredes saját maga irányított.²¹ A szállasi féle „puccs” után nem késlekedtek, és fiatalokból álló csendőrbandák, már a hatalomra kerülés éjszakáján zsidók százait mészárolták le.²²

Ahogy közeledtek az orosz kontingensek úgy vált egyre égetőbbé a zsidók kérdésének végleges megoldása. A szálasi terror fékevesztetté vált, a nyilasok korlátlan hatalmat kaptak a kezükbe. Budapesten a zsidókkal kapcsolatos kérdést, a szálasi „puccsig” a rendőrség rendezte. Eddig a budapesti rendőrök nem nagyon találkoztak a fővárosi zsidókat érintő atrocitásokkal nem is találkoztak.²³ Ekkor már jelen voltak a csendőrök és a német Einsatzgruppe, vagy más néven a náci Németország kivégző osztagának tagjai is. Felkutatták a zsidók menedékeit, a csillagos és védett házakat és legyilkolták az ott talált zsidókat, tekintet nélkül azok mentesítésére a zsidó törvények alól. Éjszakánként 50-60 zsidót végeztek ki kegyetlen hidegvérrel. A fővárosban a nőket és a gyerekeket legtöbbször a nagy gettóba szállították, a férfiakat pedig a Dunába lötték, de volt hogy a nők és gyerekek is erre a sorsra jutottak. Ezek az események mindaddig folytatódtak, míg a Vörös Hadsereg fel nem szabadította Budapestet 1945. január 17. – február 13. között. Mindeközben a „Halálmenetek” a Birodalom szívébe még folytatódtak egészen április 4-ig, az ország teljes „felszabadulásáig”.²⁴

¹⁷ U.o.

¹⁸ H.P. Forrás: www.degob.hu/index.php?showjk=3241, (Letöltés ideje: 2018.07.21)

¹⁹ W.V. Forrás: www.degob.hu/index.php?showjk=3, (Letöltés ideje: 2018.07.16.)

²⁰ Molnár Judit: Adalékok az 1944-es délvidéki gettók és deportálások történetéhez, 1999. Budapest. 69-70. o.

²¹ A. K. i.m.

²² S. M. Forrás: www.degob.hu/index.php?showjk=38, (Letöltés ideje: 2018.07.21.)

²³ Lévai Jenő: Fekete könyv a magyar zsidóság szenvedéseiről. Officina, Budapest, 1946. 214-225. o.

²⁴ Randolph L. Braham: A magyar holocaust II. Gondolat, Budapest, 1981. 202. o.

²⁵ Veszprémy László Bernát: i.m.

²⁶ Randolph L. Braham: A magyar holocaust II. Gondolat. Budapest, 1981. 230-234. o.

3. Összegzés, tapasztalat

A szocializmus évtizedeiben a rendvédelmi szerveket továbbra is felhasználták politikai célokra, természetesen nem olyan brutalitással és más indokkal, mint a világháború alatt. A közbiztonsági rendőrség gyakran látványosan tett eleget a politikai elvárásoknak – például március 15-e kapcsán – az állambiztonság folyamatosan szemmel tartotta az embereket közvetve vagy közvetlenül és egzisztenciákat tett tönkre, a munkásőrség pedig fenyegető karhatalomként jelent meg hivatalos demonstrációkon, esetleg kulturális rendezvényeken és ha nagy tömegű bevetésére nem is került sor, figyelmeztető árnyéka ott lebegett a fejek fölött. De faji, etnikai, vallási alapon ezekben az években sem kellett félnie az embereknek.

A rendszerváltással minden megváltozott, először a politikamentes rendőrséget jogilag és szervezetenként alakították újjá, majd következett az emberek – elsősorban a már vezető tisztségviselők – gondolkodásának, hozzáállásának átforgatása. A Rendőrtiszti Főiskolán ez a folyamat nagyon gyorsan végbe ment és a fiatalok fogékonyan bizonyultak a demokrácia keretein belül egy demokratikus rendőrség megteremtésére és működtetésére. Ma már természetes, hogy olyan emberek irányítják a rendőrséget, akiknek eszébe sem jut politikai célra használni a szervezetet. De a függetlenségért, pártatlanságért, annak társadalmi elfogadásáért gyakran meg kell küzdenie a szervezetnek. Több példát is fel lehetne hozni, de gondoljunk csak bele a 2006-os eseményekbe, amikor a hatalmat gyakorlók – és el kell ismerni – és némely rendőri vezető felfogása, szakmai „ballépése” miatt majdnem előlről kellett kezdeni a rendőrség presztízsének helyreállítását.

Napjainkban már nem kérdés, hogy a rendőrség politikamentesen végzi tevékenységét, célja a közbiztonság mind hatékonyabb megteremtése a köz- és magánterületeken, falvakban, városokban, az államhatáron és a bűnüldözés. A bűn kategóriájába tartozik bármely emberrel szembeni diszkrimináció, tettelegesség faji, nemzetiségi, vallási alapon és ezt a rendőrség hatékonysága révén a bíróságok súlyosan büntetik. A politikamentes rendőrség nemcsak jogi, hanem erkölcsi/etikai kategória is, amelynek alakításához, megértéséhez a tragikus történelmi események is hozzájárulnak. Nagyon fontos, hogy a tolerancia, a másság elfogadása – amennyiben nem ütközik jogszabályba, illetve a társadalom értékrendjébe – rendőri kompetencia legyen és az alapértékek első sorában kapjon helyt a rendőri gondolkodásban és cselekedetben éppúgy, mint a felelősség.